

**IZVJEŠTAJ O SAMOEVALUACIJI  
SA KRITERIJUMIMA**

|                        |                                      |
|------------------------|--------------------------------------|
| <b>NAZIV USTANOVE:</b> | <b>NAZIV ORGANIZACIONE JEDINICE:</b> |
| Univerzitet Crne Gore  | FILOZOFSKI FAKULTET                  |
| Br.                    | Br.                                  |
| Datum i mjesto:        | Datum i mjesto: 15.2.2022. Nikšić    |

**Napomena:** Za svaki kriterijum obrazložiti njegovo ispunjavanje, odnosno neispunjavanje prilažući dokument ili izvod iz dokumenta kao dokaz.

**STANDARD 1. POLITIKA OBEZBJEĐENJA KVALITETA**

Ustanove treba da imaju politiku obezbjeđenja kvaliteta koja je javna i koja predstavlja dio njihovog strateškog upravljanja. Unutrašnji akteri treba da izgrađuju i implementiraju ovu politiku kroz odgovarajuće strukture i procese, uz uključivanje spoljnih aktera.

**Smjernice:**

Politike i procesi su glavni nosioci koherentnog sistema za obezbjeđenje kvaliteta ustanove koji obrazuje ciklus za stalno poboljšanje i doprinosi odgovornosti ustanove. Takav sistem pruža podršku razvoju kulture kvaliteta u kojoj svi unutrašnji akteri preuzimaju odgovornost za kvalitet i uključeni su u obezbjeđenje kvaliteta na svim nivoima ustanove. Kako bi se ovo omogućilo, politika ima formalan status i javno je dostupna.

**KRITERIJUMI**

**a.** Politika obezbjeđenja kvaliteta ustanove je formalno usvojena i javno dostupna (datum usvajanja, internet stranica sa javno dostupnim dokumentom).

Obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja na Univerzitetu Crne Gore je oblast koja je prepoznata normativnim aktima, u kojima su definisani uslovi potrebni za obezbjeđenje kvaliteta, postizanje kvalitetnijeg i konkurentnijeg visokog obrazovanja, nadležnosti nosilaca sistema kvaliteta, stručna tijela i procedure.

Krovni akt Univerziteta, Statut Univerziteta Crne Gore (odredbe od člana 109 do 115) definišu proceduru samoevaluacije i ocjene kvaliteta (Prilog 1 – Statut Univerziteta Crne Gore).

Pored Statuta, Univerzitet Crne Gore je usvojio i *Pravilnik o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore* (Bilten broj 343, 30. april 2015. godine) (Prilog 2 – *Pravilnik o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore*). Pravilnik je dostupan na linku:

[https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog\\_1015/objava\\_38310/fajlovi/PRAVILNIK.pdf](https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_1015/objava_38310/fajlovi/PRAVILNIK.pdf)

Univerzitet Crne Gore je usvojio i *Standarde i indikatore za obezbjeđenje i unapređenje*

kvaliteta/samoevaluaciju (Prilog 3 – Standardi i indikatori za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluaciju), koje je izradio Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta (usvojen na sjednici 13.12.2019.g.). Dokument je razmatran i na sjednicama Senata 24.12.2019. godine, potom i na sjednici Upravnog odbora. Ovi standardi i indikatori kvaliteta su dostupni u prilogu Izvještaja, kao i putem linka: <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/1015/objava/60058-standardi-i-indikatori-za-obezbjedenje-i-unapredenje-kvaliteta-samoevaluacija>

Pored navedenog, Univerzitet Crne Gore je usvojio i *Strategiju razvoja Univerziteta Crne Gore za period 2019-2024. godine* (Prilog 4 – *Strategija razvoja Univerziteta Crne Gore za period 2019-2024*), koja takođe prepoznaje kao jedan od ciljeva podsticanje kulture kvaliteta. Strategija je usvojena na sjednici 17.07.2019. godine i dostupna je na linku: <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/6/objava/55573-strategija-razvoja-univerziteta-crne-gore-2019-2024>

Filozofski fakultet razvio je *Strategiju razvoja filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024.*, koja je usvojena 30.12.2019. godine (Prilog 5 – *Strategija razvoja filozofskog fakulteta Nikšić 2019-2024*). Taj dokument oslonjen je na *Strategiju razvoja Univerziteta Crne Gore* i, prema tome, podrazumijeva unapređenje kulture kvaliteta po studijskim programima i nivoima studija.

Pomenute aktivnosti na Fakultetu pratile su dinamiku razvoja kulture kvaliteta Univerziteta i bile su oslonjene na posljednji IEP izvještaj iz 2018. godine (IEP – Program institucionalne evaluacije Evropske asocijacije univerziteta (EUA)), koji je zasnovan na ESG indikatorima i u kojem je, između ostalog, preporučeno da se samoevaluacija vrši kontinuirano, na nivou Univerziteta, fakulteta i studijskih programa. Razvijene su interne procedure za praćenje različitih segmenata fakultetske djelatnosti.

#### **b. Politika ustanove podržava organizaciju sistema za obezbjeđenje kvaliteta.**

Univerzitet obezbjeđuje kontinuirani razvoj sistema kvaliteta u svim aspektima svog djelovanja.

*Statutom Univerziteta Crne Gore* (Prilog 1) uređen je mehanizam obezbjeđenja kvaliteta i definisane su nadležnosti na nivou Univerziteta i organizacionih jedinica.

Na nivou Univerziteta, uspostavljen je Centar za unapređenje kvaliteta, kao dio organizacione strukture Rektorata i nadležan je za funkcionisanje sistema za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore. U okviru Centra funkcioniše i Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta, koji je stručno tijelo Centra, a članove imenuje Senat. Za više informacija o Centru, posjetiti link: <https://www.ucg.ac.me/rektorat/kvalitet>

Svaka organizaciona jedinica Univerziteta ima komisiju za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta (komisije su uspostavljene tokom 2015. godine). Članove komisija imenuje Vijeće jedinice, iz reda akademskog osoblja sa akademskim odnosno naučnim zvanjem, administrativnog osoblja i predstavnika studenata.

Postupak za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta sprovodi se u skladu sa kriterijumima i standardima za samovrednovanje i procedurama za ocjenjivanje kvaliteta ustanova visokog obrazovanja.

Komisija za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Filozofskom fakultetu imenovana je na Sjednici Vijeća fakulteta održanoj 14.09.2020. godine (br. Odluke 01-1284) (Prilog 6 – Odluka o imenovanju Komisije za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Filozofskom fakultetu), i čini je 9 predstavnika iz reda akademskog osoblja sa akademskih zvanjem, jedan predstavnik iz reda studenata i jedan predstavnik iz reda neakademskog osoblja – referent za studijska pitanja.

**c. Politika ustanove podržava organizacione jedinice, kao i pojedinačno zaposlene, a studenti se podstiču da preuzmu svoje odgovornosti u pogledu obezbjeđenja kvaliteta.**

Statutom Univerziteta Crne Gore (Prilog 1) predviđeno je da organizacione jedinice vrše redovno preispitivanje i reviziju svojih studijskih programa, o čemu sačinjavaju odgovarajuće izvještaje. Vijeća organizacionih jedinica obezbjeđuju akademsko osoblje koje zadovoljava standarde kvaliteta, koje je kvalifikovano i kompetentno u predmetnoj oblasti, i u cjelosti upoznato sa nastavnim planovima i ishodima učenja, te ih permanentno sprovodi.

Pravilnikom o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore (Prilog 2) detaljnije su uređene nadležnosti, organizacija i način rada za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore, kao i druga pitanja od značaja za njegovo funkcionisanje. Sistem osiguranja i unapređenja kvaliteta je usklađen sa ciljevima Evropskog prostora visokog obrazovanja, pri čemu se naglašava značaj visokih standarda kvaliteta u svim oblastima djelovanja.

Organi Univerziteta, stručna i savjetodavna tijela, kao i svi zaposleni i studenti odgovorni su za sprovođenje sistema kvaliteta na Univerzitetu, odnosno na organizacionoj jedinici, u skladu sa svojim nadležnostima i ulogom koju imaju.

Postupak samovrednovanja, kontinuiranog praćenja, osiguranja i unapređenja kvaliteta sprovode Centar za unapređenje kvaliteta, na nivou Univerziteta, i Komisije za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta, na nivou organizacionih jedinica. Univerzitet i organizacione jedinice, kao nosioci implementacije sistema kvaliteta, djeluju usklađeno i odgovorni su za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu.

Centar za studije i kontrolu kvaliteta ima dva stalna odbora/stručna tijela: Odbor za upravljanje sistemom kvaliteta i Odbor za monitoring master studija.

Nadležnosti Odbora za upravljanje sistemom kvaliteta su:

1. Priprema prijedloga strateških planova i programa u oblasti kvaliteta, i donošenje odluka o smjernicama i postupcima za njihovo sprovođenje;
2. Priprema prijedloga za poboljšanja standarda, procedura i metoda provjere kvaliteta;
3. Predlaganje Senatu i Upravnom odboru Univerziteta konkretnih projekata i aktivnosti koji podstiču inovacije i razvoj u svrhu obezbjeđenja i unapređenja kvaliteta;

4. Podnošenje mišljenja Senatu o stanju u oblasti kvaliteta, o ocjeni kvaliteta Univerziteta, odnosno ocjeni kvaliteta u pojedinim oblastima u kojima se sprovodio postupak samovrednovanja;
5. Pomoć u pripremi dokumentacije za samoevaluaciju i akreditaciju;
6. Razmatranje izvještaja o samoevaluaciji i akreditaciji studijskih programa i dostavljanje mišljenja Senatu;
7. Utvrđivanje organizacije sistema izvještavanja;
8. Obavljanje ili stvaranje preduslova za sve ostale aktivnosti vezane za kvalitet.

Komisija za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta jedinice zadužena je za cjelovito obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta jedinice.

Nadležnosti Komisije su:

1. Da vrši redovno preispitivanje i reviziju studijskih programa koji se realizuju na jedinici, kao i reviziju kadrovske strukture jedinice, prateći sprovođenje nastavnih planova i programa i ishoda učenja;
2. Sačinjavanje izvještaja koji sadrže analizu i ocjenu ispunjenosti standarda za samovrednovanje, prednosti i nedostatke u pogledu ispunjenosti tih standarda i predlog mjera za poboljšanje kvaliteta;
3. Svi ostali poslovi vezani za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta organizacione jedinice, na osnovu odluka organa Univerziteta i jedinice.

Uloga studenata u obezbjeđenju sistema kvaliteta je prepoznata na način da su studenti uključeni u stručna tijela Univerziteta i komisije, i na taj način participiraju u svim procesima koji se tiču unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore.

Takođe, shodno zakonskoj obavezi, svake godine se sprovodi studentsko vrednovanje nastave. Izvještaj o anketiranju se, nakon instanci na univerzitetskoj jedinici, prosleđuje i Senatu Univerziteta Crne Gore na upoznavanje, uz mišljenje Centra za unapređenje kvaliteta.

Komisija za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Filozofskog fakulteta od formiranja u septembru 2020. godine, pored ostalih tekućih aktivnosti koje se tiču unapređenja kvaliteta, realizovala je i popunjavanje dva izvještaja pod nazivom *Standardi i indikatori za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija* (Prilog 3 – *Standardi i indikatori za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija*). Sa sadržajem oba izvještaja upoznati su članovi Vijeća Filozofskog fakulteta. Nakon usvajanja od strane Vijeća, izvještaji su proslijeđeni Centru za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Univerziteta Crne Gore na dalju analizu i razmatranje.

Osim toga, kao specifičnu aktivnost u nizu drugih iz ove oblasti, izdajamo posvećenost

članova ove Komisije obezbjeđenju kvaliteta master radova studenata upisanih po novom modelu studija, a realizovanu u zimskom semestru studijske 2021/2022. godine. Članovi komisije organizovali su niz od sedam onlajn predavanja posvećenih svim bitnim pitanjima koja se odnose na prijavu i izradu master rada. Predavanja su snimljena, postavljena na sajt Filozofskog fakulteta, i kontinuirano dostupna svim zainteresovanim studentima (link za predavanja: <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/1275/objava/127512-serija-predavanja-kako-pravilno-popuniti-prijavu-master-rada> ).

**d.** Politika ustanove podržava akademski integritet i slobode, pri čemu se budno pazi na mogućnost pojave akademskih prevara.

Djelatnost Univerziteta zasnovana je na akademskim slobodama. Na osnovu Člana 9, stav 2 *Zakona o akademskom integritetu*, Senat Univerzita Crne Gore, na sjednici održanoj 18.09.2019. godine, donio je *Etički kodeks Univerziteta Crne Gore* (Prilog 7 – *Etički kodeks Univerziteta Crne Gore*) kojim se uređuju moralna i profesionalna načela kojih se mora pridržavati akademsko i drugo osoblje i studenti, u cilju očuvanja i unapređenja dostojanstva i ugleda Univerziteta Crne Gore, shodno njegovoj misiji, kao i u postupku za slučaj povrede tih načela. *Etički kodeks Univerziteta Crne Gore* (Prilog 7) predstavlja zajednički sistem vrijednosti, dominantni model profesionalnog ponašanja akademskog i drugog osoblja, koji posebno promoviše načela naučne čestitosti. Ovim aktom je predviđena odgovornost i način postupanja u slučaju otkrivanja akademskih prevara.

Internim procedurama posebno je uređen mehanizam otkrivanja akademskih prevara na nivou master i doktorskih studija, upotrebom softvera za otkrivanje plagijata od strane Centra za unapređenje kvaliteta i Centra za doktorske studije, a provjeravaju se i publikacije Univerziteta Crne Gore, za šta je nadležan Uređivački odbor. Univerzitet je donio i *Odluku o korišćenju softvera za utvrđivanje plagijata na Univerzitetu Crne Gore* (objavljena u Biltenu broj 428, 18. aprila 2018. godine) (Prilog 8 – *Odluku o korišćenju softvera za utvrđivanje plagijata na Univerzitetu Crne Gore*).

Univerzitetskim jedinicama je, takođe, data preporuka da se, u cilju unapređenja akademskog pisanja na Univerzitetu Crne Gore, sprovodi provjera seminarskih, diplomskih i drugih radova putem softvera koji su dostupni za besplatno korišćenje, a po inicijativi Centra za unapređenje kvaliteta.

U cilju promovisanja akademskog integriteta na Univerzitetu Crne Gore i, uopšteno, širenja kulture kvaliteta, kreiran je sajt za akademski integritet: <https://www.akademskiintegritet.ucg.ac.me/>

Centar za unapređenje kvaliteta svake godine upućuje inicijativu univerzitetskim jedinicama da motivišu studente da pristupe polaganju online kursa o akademskom integritetu, nakon čega dobijaju sertifikat, koji mogu da prilože u svojoj studentskoj evidenciji na univerzitetskoj jedinici. Na ovaj način se obezbjeđuje da studenti budu upoznati sa osnovnim postulatima

akadenskog integriteta i da unaprijede akademsko pisanje.

Rektorat je internim aktom uputio dopis univerzitetskim jedinicama broj 01-2970/1, od 13.09.2018. godine da se imenuje i predstavnik iz reda administrativnog osoblja, koji će biti angažovan u aktivnostima iz ove oblasti, u skladu sa aktuelnim planovima na Univerzitetu Crne Gore. Održano je i nekoliko seminara i foruma, kako bi se studenti, akademsko i administrativno osoblje edukovali o navedenoj temi. Više o tome na sajtu Univerziteta Crne Gore, u sklopu sekcije Vijesti.

Filozofski fakultet, pored potpunog uvažavanja svih pravila i procedura razvijenih od strane Univerziteta Crne Gore, posebno njeguje kulturu akademskog integriteta, s obzirom na činjenicu da etika kao filozofska disciplina čini okosnicu akademskog integriteta. Na Filozofskom fakultetu posljednjih nekoliko godina organizovan je niz radionica i okruglih stolova na temu akademskog integriteta (dostupno na sajtu Fakulteta, kroz više vijesti i obavještenja), a Fakultet je i nosilac nacionalnog naučno-istraživačkog projekta *Jačanje akademskog integriteta – interdisciplinarni istraživački pristup etičkom ponašanju u visokom obrazovanju (2019- )*. Projekat je podržan i finansiran od strane Ministarstva nauke Univerziteta Crne Gore. Kroz projekat su realizovana opsežna istraživanja na teme iz različitih domena akademskog integriteta, na osnovu kojih su publikovani radovi u prestižnim časopisima. Izvršeno je i prezentovanje jednog dijela rezultata na relevantnim međunarodnim konferencijama posvećenim isključivo akademskom integritetu.

Osim toga, Filozofski fakultet je član Evropske mreže za akademski integritet (ENAI), koja obuhvata institucije iz Evropskog prostora visokog obrazovanja, koje su naročito posvećene postulatima akademskog integriteta (<https://www.academicintegrity.eu/wp/partners>).

**e.** Politika ustanove štiti od netolerantnosti bilo koje vrste ili diskriminacije usmjerene protiv studenata ili zaposlenih.

*Statutom Univerziteta Crne Gore (Prilog 1)* predviđeno je da ustanova obezbjeđuje slobodu organizovanja i udruživanja, kao i zaštitu od diskriminacije po bilo kom osnovu, u skladu sa posebnim zakonom. Univerzitet uređuje osnovna moralna i profesionalna načela akademskog i drugog osoblja *Etičkim kodeksom Univerziteta Crne Gore (Prilog 7)*.

*Statutom Univerziteta Crne Gore (Prilog 1)* je predviđeno da se svi izbori u akademska zvanja vrše na osnovu akademskih zasluga, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.

Takođe, *Statutom Univerziteta Crne Gore (Prilog 1)* je predviđeno da se prava i obaveze studenata, utvrđena zakonom, ostvaruju na način da svaki student ima posebno pravo na jednakost, različitost i zaštitu od svih oblika diskriminacije, u skladu sa zakonom i ovim statutom.

*Etičkim kodeksom Univerziteta Crne Gore (Prilog 7)* kao neprihvatljive su označene pojave i ponašanja u okviru univerzitetske zajednice, u nastavi i profesionalnom radu kao što su: korupcija, diskriminacija, uznemiravanje, sukob interesa, nelojalnost, neodgovornost itd.

Takođe, *Etičkim kodeksom Univerziteta Crne Gore* (Prilog 7) zabranjen je svaki oblik diskriminacije studenata po osnovu rase, boje kože, nacionalne pripadnosti, društvenog i etničkog porijekla, veze sa nekim manjinskim narodom ili nacionalnom zajednicom, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola, rodnog identiteta, seksualne orijentacije, zdravstvenog stanja, invaliditeta, starosne dobi, imovinskog stanja, bračnog i porodičnog stanja, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava.

Postupak zaštite i mjere koje se mogu preduzeti u postupku zaštite od diskriminacije uređene su *Etičkim kodeksom Univerziteta Crne Gore* (Prilog 7).

**f.** Politika ustanove podržava uključivanje spoljnih aktera u obezbjeđenje kvaliteta.

Po završetku svake studijske godine sprovodi se postupak samoevaluacije studijskih programa koji se realizuju na Univerzitetu, nastave i uslova rada, koji uključuje anketiranje studenata svih nivoa studija.

U procedurama osiguranja kvaliteta, Univerzitet vrši konsultacije sa poslodavcima, predstavnicima zaposlenih i drugim partnerima. Konsultacije sa partnerima su dio periodičnog pregleda studijskih programa i dodjeljivanja diploma, a uključuju sve partnere: bivše studente, poslodavce, sindikate, predstavnike lokalne samouprave i državnih organa.

U radu Centra za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Univerziteta Crne Gore mogu učestvovati strani eksperti, istaknuti profesori i istraživači, stručnjaci u oblasti kvaliteta, kao i predstavnici partnera zainteresovanih za realizaciju pojedinih projekata iz oblasti kvaliteta. Centar za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Univerziteta Crne Gore kvaliteta uređuje javnost rada i način prezentacije podataka sistema za obezbjeđenje kvaliteta na nivou Univerziteta i jedinica.

## **STANDARD 2. IZRADA I ODOBRAVANJE PROGRAMA**

**Ustanove treba da imaju procese za izradu i odobravanje programa. Programi treba da budu izrađeni na takav način da ispunjavaju ciljeve koji se pred njih postavljaju, kao i predviđene ishode učenja. Kvalifikacije do kojih programi vode treba da budu jasno određene i predstavljene, i da se pozivaju na tačan nivo u okviru nacionalnog kvalifikacionog okvira za visoko obrazovanje, a samim tim i na Kvalifikacioni okvir u Evropskom prostoru visokog obrazovanja.**

### **Smjernice:**

Studijski programi predstavljaju suštinu nastavne misije ustanova visokog obrazovanja. Kroz njih se studentima pružaju akademska znanja i vještine, kao i prenosive vještine koje mogu uticati na njihov lični razvoj i naći na primjenu u njihovim budućim karijerama.

## KRITERIJUMI

- a. Studijski program sadrži opšte programske ciljeve usklađene sa institucionalnom strategijom i imaju jasno utvrđene planirane ishode učenja.

Filozofski fakultet realizuje 7 osnovnih studijskih programa (stepen bachelor, nivo kvalifikacija VI). Riječ je o sljedećim programima: Studijski program za sociologiju, Studijski program za filozofiju, Studijski program za istoriju, Studijski program za geografiju, Studijski program za pedagogiju, Studijski program za psihologiju i Studijski program za predškolsko vaspitanje i obrazovanje.

Pored toga, u prethodnom procesu akreditovana su dva intergrirana akademska programa – Studijski program za obrazovanje učitelja i Studijski program za obrazovanje učitelja na albanskom jeziku (nivo kvalifikacije VII2).

U akreditacionom periodu 2017. izrađeno je osam master dvogodišnjih studijskih programa, i to: Master sociologije, Master filozofije, Master istorije, Master geografije, Master pedagogije, Master psihologije, Master predškolskog vaspitanja i obrazovanja i Master inkluzivnog obrazovanja (nivo kvalifikacija VII2).

U akreditacionom periodu 2011/2012. godine razvijeno je šest specijalističkih studijskih programa (nivo kvalifikacija VII1), i to: Specijalističke studije sociologije, Specijalističke studije istorije, Specijalističke studije geografije, Specijalističke studije pedagogije, Specijalističke studije psihologije i Specijalističke studije predškolskog vaspitanja i obrazovanja. (Specijalistički programi nijesu akreditovani 2017. godine, ali je zahvaljujući promjenama koje je Skupština Crne Gore donosila u prelaznim i završnim odredbama *Zakona o visokom obrazovanju*, nastavljena njihova realizacija, s obzirom na to da je postojalo veliko interesovanje kandidata za upis na pomenute programe).

U akreditacionom periodu 2017. godine akreditovano je pet doktorskih programa (nivo kvalifikacija VIII) i to: Doktorski studij pedagogije, Doktorski studij istorije, Doktorski studij filozofije, Doktorski studij geografije i Doktorski studij sociologije.

Nastavni planovi i programi (silabusi ili ECTS katalozi) svih studijskih programa dostavljeni su u prilogu (Prilog 9 – Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta).

Svi studijski programi izrađeni su i usklađeni sa odgovarajućom procedurom koja je propisana pravilima za određeni studijski nivo: za osnovne studije – *Pravila studiranja na osnovnim studijama* (od 21.3.2019.), članovi 2-7 (Prilog 10 – *Pravila studiranja na osnovnim studijama*) ; za master i integrisane akademske studije – *Pravila studiranja na master studijama* (od 12.3.2020.) (Prilog 11 - *Pravila studiranja na master studijama*); za specijalističke studije – *Pravila studiranja na postdiplomskim studijama*, članovi 1-11 (Prilog 12 – *Pravila studiranja na postdiplomskim studijama*); i za doktorske studije – *Pravila studiranja na doktorskim studijama* (16.11. 2020.), Članovi 10-22 (Prilog 13 – *Pravila doktorskih studija*). Sva pravila izvedena su na osnovu *Zakona*

o visokom obrazovanju iz 2017, i njegovih izmjena, kao i na osnovu Statuta Univerziteta Crne Gore, članovi 116–123.

U akreditaciji iz 2017, postupak spoljašnje evaluacije realizovao je Savjet za visoko obrazovanje Ministarstva prosvjete. Na osnovu pozitivnog izvještaja i ostale dostavljene dokumentacije Ministarstvo prosvjete je licenciralo sve navedene programe (Prilog 14 – Rješenja o licenciranju iz 2017. i 2019. (Licenca iz 2017, UPI br. 060-84/2017-1, od 3.7.2017. godine; Licenca iz 2019., UPI br. 060-98/2019, od 24.9.2019. godine).

Svi programi usklađeni su sa nacionalnim okvirom kvalifikacija (*Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija* b2. 80/10, od 31.12.2010). Programi osnovnih studija pripadaju VI nivou, s obzirom na obim od 180 ECTS kredita (Član 10. *Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija*). Programi specijalističkih studija svrstani su u VII nivo, podnivo 1, s obzirom na obim 180+60 ECTS. Programi master i programi integrisanih studija pripadaju VII nivou, podnivo 2, s obzirom na obim 180+120 ECTS kredita (Član 10. *Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija*). Programi doktorskih studija svrstani su u VIII nivo, s obzriom na 300+180 ECTS kredita (Član 10. *Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija*). Za sve programe u pitanju je kvalifikacija nivoa obrazovanja (Član 11. *Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija*).

Ciljevi na nivou studijskih programa kao i ishodi koji se postižu njihovim kompletiranjem, izvedeni su i precizno usaglašeni sa elementima znanja, vještina i kompetencija predviđenih *Crnogorskim kvalifikacionim okvirom* (Prilog 9 – Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta). Takođe, ciljevi i ishodi učenja u okviru pojedinih silabusa izvedeni su iz ciljeva i ishoda postavljenih za nivo studijskog programa i sa njima su u cijelosti kompatibilni. Dakle, svaki predmet predstavljen je silabusom u kome su planirani konkretni ishodi učenja od kojih je većina usaglašena sa *Strategijom razvoja Univerziteta Crne Gore (2019-2024)* (Prilog 4), naročito sa Ciljem 1.1-1.4, i *Strategijom razvoja Filozofskog fakulteta Nikšić (2019-2024)* (Prilog 5).

Svi programi i njihovi ciljevi u cijelosti su usmjereni i vođeni misijom i vizijom Univerziteta Crne Gore.

**b.** Studijski program se izrađuje u saradnji sa studentima i ostalim akterima.

Sve studijske programe izrađuje Komisija za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta (Prilog 6). U stastav Komisije za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta uključeni su rukovodioci svih studijskih programa, predstavnici studenata i predstavnici neakadenskog osoblja, što znači da tokom izrade studijskih programa sve zainteresovane strane imaju svoje predstavnike i na taj način aktivno učestvuju u izradi programa.

**c.** Studijski program ima koristi od spoljne ekspertize i referenci.

U postupcima akreditacije i reakreditacije Filozofski fakultet dobija povratne informacije od strane spoljnih eksperata. Te se informacije uzimaju kao predmet ozbiljnih analiza i po njima se postupa u mogućoj mjeri. Na osnovu takvih analiza vršene su krupnije izmjene u nastavnim planovima i programima tokom akreditacionih procesa, kao i tekuće, a permanentne izmjene u međiakreditacionim periodima.

Tokom 2015. godine, uz podršku i ekspertizu EUA-a, Filozofski fakultet učestvovao je u izradi dokumenta – *Analiza stanja i strateška opredjeljenja na Univerzitetu Crne Gore*. Na osnovu tog dokumenta izvršene su značajne transformacije modela studija i svih studijskih programa u akreditaciji koja je okončana 2017. godine. Između ostalog, kao posljedica pomenute Analize, došlo je do transformacije tadašnjeg Filozofskog fakulteta u dvije organizacione jedinice: Filozofski i Filološki fakultet. Filološki fakultet izdvojen je 2016. godine i obuhvatio je sve filološke studijske programe na svim nivoima studija, dok su na Filozofskom fakultetu ostale filozofske discipline iz humanističkih i društvenih oblasti studija.

Pored toga, Fakultet je imao koristi i od IEP izvještaja iz 2018. godine (<https://www.ucg.ac.me/objava/blog/6/objava/49689-follow-up-evalucioni-izvjestaj>), posebno po analiziranim segmentima kultura kvaliteta i nastava i učenje. Obje pomenute oblasti postale su sastavni dio godišnje samoevaluacije koju Filozofski fakultet realizuje.

**d.** Studijski program odražava četiri svrhe visokog obrazovanja Savjeta Evrope (vidjeti Područje primjene i koncepti).

Studijski programi usklađeni su sa četiri svrhe visokog obrazovanja Savjeta Evrope, to jest, oni: 1. uključuju pripremanje studenata za aktivno građanstvo i buduću karijeru, 2. obuhvataju podršku njihovom ličnom razvoju, te 3. stvaranju široke baze naprednih znanja i 4. podsticanje naučnog rada i inovacija. Ovu tvrdnju temeljimo u ciljevima i ishodima na nivou studijskih programa i na nivou pojedinačnih silabusa (Prilog 9 – Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta). Naime, pored ciljeva i ishoda koji se odnose na bazična znanja, vještine i kompetencije studenata u struci (priprema za karijeru, stvaranje široke baze naprednih znanja i podsticanje naučnog rada i inovacija), u ishodima i ciljevima prepoznate su vještine kritičkog mišljenja i rješavanja problema (priprema za aktivno učešće u društvu), ključne kompetencije za cjeloživotno učenje (komunikacija na maternjem i stranom jeziku, matematička kompetencija i bazične kompetencije u prirodnim naukama, digitalna kompetencija, preduzetnička kompetencija, građanska kompetencija, kulturološka ekspresija i lična, socijalna i kompetencija učenja), kao i transverzalne vještine (timski rad, rješavanje problema, kritičko razmišljanje i tako dalje), što predstavlja podršku njihovom ličnom razvoju i pripremi za buduću karijeru.

**e.** Studijski program se izrađuje tako da omogućava nesmetano napredovanje studenata kroz studije.

Svi studijski programi razvijeni su u skladu sa didaktičkim principom postupnosti i sistematičnosti, i to na način da se tokom prve dvije godine studija izučavaju opšti predmeti od značaja za struku (uvodni predmeti) kao i njima tangentne discipline, te predmeti opštih akademskih vještina. Tokom treće godine studija počinje izučavanje uskostručnih disciplina.

Na početku studija kandidati usvajaju bazični pojmovnik odgovarajućih naučnih oblasti i upoznaju se sa osnovnim metodološkim pravcima u konkretnoj oblasti nauke (Prilog 9 – Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta). Ta se znanja, vještine i kompetencije produbljuju i proširuju počevši od treće studijske godine. Na master studijama uža specijalizacija se usavršava, saglasno VII nivou kvalifikacionog okvira, što se dodatno intenzivira na doktorskim studijama. Uzevši sve to zajedno u obzir, studenti su u prilici da postupno grade sistem znanja, vještina i kompetencija u izabranoj oblasti studija.

Ipak, važno je istaći da pored uskostručnih znanja, vještina i kompetencija na master i doktorskim studijama praktično kroz sve predmete studenti ostvaruju i ishode učenja koji pomažu njihov lični razvoj i koji se direktno odnose na usavršavanje opštih akademskih vještina relevantnih za sve visokoškolce.

U formalnom smislu napredovanje studenata podržano je i time da ne postoji institucija „uslovnog predmeta“. To znači da student može slušati i polagati neke predmete na narednoj studijskoj godini i ako nije položio sve predmete iz prethodne studijske godine.

**f.** Studijski program definiše očekivano opterećenje studenata, npr. pomoću ECTS kredita.

Studijski programi kao i svi kurikulumi za pojedine studijske programe razvijeni su saglasno *Zakonu o visokom obrazovanju*, *Statutu Univerziteta Crne Gore* kao i pravilima studiranja na pojedinim nivoima, što znači da podrazumijevaju ECTS kreditno opterećenje studenata.

U svakom silabusu data je precizna struktura opterećenja studenata (direktna nastava predavanja, direktna nastava vježbe, samostalni rad, uključujući i konsultacije) što je potpuno usaglašeno sa brojem kredita dodijeljenim predmetu (nedeljno i semestralno opterećenje). Osnovna jedinica obračuna opterećenja podrazumijeva da se jedan ECTS kredit odnosi na 1 sat i 20 minuta sedmičnog rada studenta.

**g.** Studijski program obuhvata dobro strukturirane prilike za praksu gdje je to primjereno.

Prema *Zakonu o visokom obrazovanju* iz 2017. godine postavljena je obaveza svim visokoškolskim ustanovama da studijski programi moraju obuhvatiti i praktičnu komponentnu nastave, koja će biti u funkciji razvoja vještina i kompetencija.

Svi studijski programi osnovnih studija na Filozofskom fakultetu imaju predviđeno oko 25% praktične nastave. Ta se nastava realizuje na različite načine, kroz saradnju sa institucijama obrazovanja, kulture, nevladinim sektorom itd. Dominantan oblik praktične nastave koju Filozofski fakultet obezbjeđuje studentima predstavlja školska i nastavna praksa, koja se

realizuje u obrazovnim institucijama nadležnim za različite nivoe obrazovanja, od predškolskih do srednjoškolskih. Ta i takva praksa u osnovi je dio tradicionalne saradnje koju Filozofski fakultet baštini od Nastavničkog fakulteta. U nastavnim planovima ti su predmeti izdvojeni pod nazivima, na primjer *školska praksa*, *pedagoški praktikum*, *istorijski praktikum* i slično. Osim posebnih predmeta posvećenih praksi, različiti vidovi vježbanja i prakse realizuju se u sklopu metodičkih disciplina (za studente nastavničkih usmjerenja), terenske nastave (za studente SP Geografija), kliničke prakse (za studente SP Psihologija), istorijskog praktikuma (za studente SP Istorija). Takođe, većina ostalih predmeta podrazumijeva neki vid vježbanja čiji je cilj usavršavanje vještina i kompetencija. Sve navedeno moguće je identifikovati u nastavnim planovima i programima (Prilog 9 – Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta).

**h.** Studijski program podliježe procesu formalnog odobravanja u okviru ustanove.

Formalna procedura odobravanja studijskih programa razvijena je i usklađena sa *Zakonom o visokom obrazovanju*, *Statutom Univerziteta Crne Gore* i ostalim podzakonskim aktima i pravilima. Procedura započinje predlogom stručnog organa Filozofskog fakulteta (Vijeća Filozofskog fakulteta) o reakreditaciji/akreditaciji studijskog programa, upućenom prema Senatu Univerziteta Crne Gore, koji taj predlog objedinjuje sa ostalim prispjelim predlozima i dostavlja Agenciji za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja. Dalja procedura propisana je i predviđena aktima Agencije.

O svakom studijskom programu na Filozofskom fakultetu, prije njegovog upućivanja na akreditaciju/reakreditaciju agenciji, izjašnjava se Vijeće fakulteta i Senat Univerziteta Crne Gore što podrazumijeva formalno odobravanje na nivou ustanove.

Obrazac za reakreditaciju i akreditaciju popunjava se u cjelosti i detaljno u skladu sa odgovarajućom legislativom, i po proceduri koju nalaže *Zakon o visokom obrazovanju* i pravila Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja.

### **STANDARD 3. UČENJE, NASTAVA I PROVJERA ZNANJA USMJERENI NA STUDENTA**

**Ustanove treba da osiguraju da se programi izvedu na način kojim se studenti podstiču na preuzimanje aktivne uloge u kreiranju procesa učenja, te da provjera znanja studenata odražava takav pristup.**

#### **Smjernice:**

Učenje i nastava usmjereni na studenta imaju važnu ulogu u stimulisanju motivacije studenata, njihove samorefleksije i angažovanosti u procesu učenja. To podrazumijeva pažljivo razmatranje izrade i izvođenja studijskih programa i ocjenu ishoda.

| <b>KRITERIJUMI</b>                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>a.</b> Kod učenja i nastave poštuje se i prilagođava različitostima studenata i njihovih potreba, omogućavajući fleksibilne putanje učenja. | <p>Kod učenja i nastave na Filozofskom fakultetu poštuju se socijalni i kritički konstruktivizam kao dominantna paradigma nastave, i holistički pristup učenju i razvoju studenata, što podrazumijeva nastavni okvir u kome didaktički principi (individualizacija, aktivno učenje, povezivanje teorije i prakse, princip primjenjivosti znanja) imaju ulogu vodećih i obavezujućih smjernica. To znači da situacija učenja u nastavi podrazumijeva aktivno i kritičko učešće studenata, usmjereno ka njihovom konstruisanju sistemskih znanja i to u socijalnoj interakciji i kritičkoj raspravi.</p> <p>Kad god je to primjereno nastava i učenje se prilagođavaju interesovanjima, motivaciji, predznanju i drugim atributima studenata. Silabusi za predmete predviđaju različite metode učenja i nastave. Taj dio silabusa fleksibilnog je karaktera, i mijenja se u skladu sa potrebama konkretnih studenata. Silabusi su integrisali ključne kompetencije za cjeloživotno učenje kao jedan od bitnih segmenata, pa studenti, usvajajući socio-emocionalni i kompetenciju učenje učenja, razvijaju individualne stilove učenja koji su prilagođeni njihovim aktuelnim potrebama.</p> |
| <b>b.</b> Kod učenja i nastave razmatraju se i koriste različiti načini izvođenja nastave, gdje je prikladno.                                  | <p>U kurikulumima su predviđene raznolike nastavne metode koje u najvećem broju slučajeva podrazumijevaju i različite načine izvođenja nastave. Pandemija virusa Covid-19 može poslužiti kao primjer prilagođavanja načina izvođenja nastave potrebama studenata ali i nastavnika. Od direktne, „face-to-face“ nastave, Fakultet je prešao na on-line nastavu, da bi od početka tekuće studijske godine u najvećem broju slučajeva bilo zastupljeno kombinovano učenje („blended learning“).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>c.</b> Kod učenja i nastave fleksibilno se koriste razne pedagoške metode.                                                                  | <p>Nastavne metode biraju se i primjenjuju u skladu sa postavljenim ciljevima i ishodima učenja koji se žele postići u konkretnom nastavnom predmetu. U svakom silabusu navedene su metode učenja i nastave. Sve su one izabrane prema ukupnoj situaciji učenja, pa tako u silabusima pronalazimo one nastavne metode koje više odgovaraju teorijskoj nastavi (predavanja) kao i one metode koje su adekvatne za razvoj i usavršavanje vještina, usvajanje stavova, vrijednosti i kompetencija (rad u malim grupama, diskusija, problemsko učenje, istraživačko učenje, stanice i sl.) (Prilog 9 – Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>d.</b> Kod učenja i nastave redovno se vrednuju i prilagođavaju načini izvođenja nastave i pedagoške metode.                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Pored petogodišnje eksterne evaluacije kojoj podliježu svi studijski programi i njihovi predmeti, Filozofski fakultet kao organizaciona jedinica Univerziteta Crne Gore na godišnjem nivou radi <i>Standarde i indikatore za obazbjedenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija</i> (Prilog 3). Taj izvještaj usklađen je sa ESG indikatorima i podrazumijeva da je jedna od obaveza fakulteta i samovrednovanje metoda učenja i nastave. Izvještaj izrađuje Komisija za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta, i tokom procesa izvještavanja vrši se, između ostalog, detaljna analiza načina izvođenja nastave i analiza nastavnih metoda.</p>                                                                                                          |
| <p><b>e.</b> Kod učenja i nastave podstiče se osjećaj samostalnosti kod studenata, osiguravajući pritom adekvatne smjernice i podršku od strane nastavnog osoblja.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <p>Svi predmetni silabusi predviđaju samostalan rad studenta, na primjer – kroz izradu seminarskih radova, istraživačkih radova, eseja, domaćih zadataka, učešće u projektima itd. Završni radovi studenata naročito su pogodni za razvoj studentske autonomije, jer student samostalno, uz podršku i vođenje od strane mentora, izrađuje svoj završni rad. Samostalnost studenata tokom izrade tekućih radova (seminarski radovi, eseji, domaći radovi i sl.) ili završnih radova ogleda se i podstiče u samostalnom pretraživanju i pronalaženju adekvatne literature u odnosu na teme radova.</p>                                                                                                                                                                                       |
| <p><b>f.</b> Kod učenja i nastave promovise se uzajamno poštovanje između studenata i nastavnika.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <p>U nastavnom procesu apsolutno se podrazumijeva međusobno uvažavanje svih učesnika, što je odlika demokratskog pedagoškog ambijenta. Akademska zajednica Univerziteta Crne Gore definiše neke naročito važne aspekte poštovanja putem <i>Etičkog kodeksa Univerziteta Crne Gore</i> (Prilog 7), koji je vidljivo oslonjen na <i>Zakon o akademskom integritetu</i>. Pitanje poštovanja pripada sklopu vrijednosti akademske zajednice i navedenim aktima propisan je odnos akademskog osoblja, studenata i nenastavnog osoblja Univerziteta u svim nastavnim, vannastavnim i naučnim aktivnostima.</p> <p>Studenti, u anketi koja im je namijenjena prema <i>Zakonu o visokom obrazovanju</i> na godišnjem nivou procjenjuju, između ostalog, i ukupnu komunikaciju sa nastavnicima.</p> |
| <p><b>g.</b> Kod učenja i nastave postoje odgovarajući postupci za rješavanje po prigovorima studenata.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p>Postupci za rješavanje po prigovorima studenata regulisani su <i>Pravilima studiranja na osnovnim studijama</i>, Član 42, (Prilog 10), donijetim u skladu sa <i>Statutom Univerziteta Crne Gore</i>. Ovim dokumentom propisani su postupci i rokovi za postupanje u odnosu na prigovor.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p><b>h.</b> Lica koja vrednuju studente su upoznata sa postojećim metodama testiranja i ispitivanja i pruža im se podrška za razvoj vlastitih vještina u toj oblasti.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <p>Sva lica koja vrednuju postignuća studenata upoznata su sa metodama provjere znanja. To zaključujemo na osnovu činjenice da su sve osobe koje vrednuju postignuća studenata izabrane u akademsko zvanje saglasno <i>Uslovima i kriterijumima za izbora u akademska zvanja</i> (Prilog 15 – <i>Uslovi i kriterijumi za izbor u akademska zvanja</i>). Pored naučnih i stručnih</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

postignuća, kriterijumi predviđaju i zadovoljavanje pedagoške komponente. Prema tome, sva lica kojima je okončan izbor u akademsko zvanje upoznata su sa metodama procjenjivanja studentskih postignuća.

**i.** Kriterijumi i metode za provjeru znanja, kao i kriterijumi za ocjenjivanje, se unaprijed objavljuju.

Svi silabus i za sve nivoe studija na Filozofskom fakultetu (Prilog 9 – Nastavni planovi, programi, ciljevi i ishodi na nivou studijskih programa Filozofskog fakulteta) sadrže rubriku *Oblici provjere znanja i ocjenjivanja*, u kojoj su detaljno navedeni oblici provjere znanja, maksimalan broj bodova za svaki od njih, kao i ukupna struktura oblika provjere znanja za predmet.

Silabus i su dostupni na sajtu Filozofskog fakulteta, a osim toga, u štampanoj verziji se dostavljaju studentima na samom početku školske godine.

**j.** Provjera znanja omogućava studentima da pokažu u kojoj mjeri su planirani ishodi učenja postignuti. Studenti dobijaju povratne informacije koje su, ukoliko je to potrebno, povezane sa savjetima o procesu učenja.

U silabusima postoji sklad između planiranih ishoda učenja i oblika provjere znanja i ocjenjivanja. Na primjer – u metodičkoj grupi predmeta definišu se ishodi koji podrazumijevaju da studenti samostalno pripremaju i održavaju časove; shodno tome, u oblicima provjere znanja obavezno se navodi da je taj održani čas jedan od oblika provjere njihovog znanja. Takođe, predmet koji se tiče vokalne-instrumentalne nastave (Studijski program za obrazovanje učitelja, Studijski program za predškolsko vaspitanje i obrazovanje) predviđa ishode u vezi sa tim da studenti samostalno izvode određene kompozicije; u skladu sa tim, u oblicima provjere znanja vidljivo je da taj ishod biva provjeren. Teorijski predmeti uglavom imaju kolokvijume u vidu testova znanja, i usmeni završni ispit, što je usklađeno sa ishodima učenja navedenim za te predmete.

Svako formativno i sumativno ocjenjivanje studenta je javno (*Zakon o visokom obrazovanju*), a prema dokimološkim principima podrazumijeva se da svaka ocjena mora biti obrazložena. Obrazlaganje ocjene podrazumijeva između ostalog i detaljan opis studentskog postignuća uz bitne napomene šta bi moglo biti korigovano kako bi student ostvario napredak u toj oblasti.

**k.** Gdje je to moguće, provjeru znanja vrši više od jednog ispitivača.

Broj ispitivača za svaki predmet pojedinačno vidljiv je iz silabusa (Prilog 9). Oni silabus i koji se tiču predmeta koji pored teorijskih predavanja imaju i neki oblik praktične nastave (vježbe, laboratoriju i sl.) kao i predmeti potpuno praktične namjene za čiju je realizaciju angažovano više predavača, podrazumijevaju da provjeru znanja vrši više od jednog ispitivača. Princip je da sva lica koja učestvuju u realizaciji nastave budu učesnici i u tekućim i finalnim provjerama znanja.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>l.</b> Pravila o provjeri znanja u obzir uzimaju olakšavajuće okolnosti.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p>Filozofski fakultet nema posebna pravila o provjeri znanja, već je svaka provjera znanja usklađena sa dokimološkom teorijom i praksom.</p> <p>Između ostalog, u situacijama kakva je pandemija virusa Covid-19, u praksi je svim studentima koji su izostali sa neke od provjera znanja zbog toga što su bili pozitivni na virus omogućeno da polažu kolokvijume i ispite u dodatnim rokovima, odobrenim od strane Senata Univerziteta Crne Gore (informacije o Covid-rokovima dostupne su sajtu Univerziteta).</p> <p>Takođe, u situacijama kad je student slabovida osoba ili su kod njega/nje identifikovane neke druge perceptualne barijere, oblici provjere znanja prilagođavaju se mogućnostima studenta (na primjer, studentu se daje test sa uveličanim slovima tj. većim fontom). Način polaganja ispita studenata sa invaliditetom regulisan je Statutom Univerziteta Crne Gore, Član 132.</p> |
| <p><b>m.</b> Provjera znanja se dosljedno i pravedno primjenjuje na sve studente i sprovodi se u skladu sa navedenim procedurama.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <p>Provjera znanja podrazumijeva javnost, mora biti pravedna i objektivna, i realizuje se u skladu sa navedenim procedurama o provjeri znanja na Univerzitetu Crne Gore.</p> <p>O pravednosti ocjenjivanja studenti mogu dati svoje mišljenje u sklopu redovnog anketiranja.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p><b>n.</b> Postoji formalna procedura za žalbe studenata.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <p>Formalna procedura za žalbe studenata postoji i definisana je <i>Pravilima studiranja na osnovnim studijama</i> (Prilog 10).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

#### STANDARD 4. UPIS STUDENATA, NJIHOVO NAPREDOVANJE KROZ STUDIJE, PRIZNAVANJE I SERTIFIKACIJA

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Ustanove treba na dosljedan način da primjenjuju prethodno definisane i objavljene propise koji obuhvataju sve faze studiranja, odnosno upis studenata, njihovo napredovanje kroz studije, priznavanje i sertifikaciju.</b></p> <p><b>Smjernice:</b></p> <p>Obezbjedjivanje uslova i podrške koji su neophodni za napredovanje studenata kroz akademsku karijeru je u najboljem interesu svakog pojedinačnog studenta, programa, ustanove i sistema. Od ključnog je značaja da procedure upisa, priznavanja i završetka studija budu primjerene svrsi, naročito kada su studenti mobilni u okviru jednog ili više sistema</p> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| visokog obrazovanja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>KRITERIJUMI</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <p><b>a.</b> Politike pristupa, procesi i kriterijumi za upis sprovode se dosljedno i na transparentan način. Obezbijeđeno je upoznavanje studenata sa radom ustanove i uvođenje u program.</p> <p>Politike pristupa visokom obrazovanju definisane su odgovarajućim aktom resornog ministarstva, a konkretno razrađene pravilnicima o studiranju po nivoima studija.</p> <p>Tako procesi i kriterijumi za upis na osnovne studije realizuju se na osnovu <i>Pravilnika o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa na osnovne studije Univerziteta Crne Gore</i> (Prilog 16 – <i>Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa na osnovne studije Univerziteta Crne Gore</i>). Za upis na specijalistilke studije primjenjuje se <i>Pravilnik o studiranju na postdiplomskim studijama</i> (Prilog 12), a za upis na master studije, <i>Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa u prvu godinu master studija</i> (Prilog 17 – <i>Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa u prvu godinu master studija</i>).</p> <p>Sve politike i procedure sprovode se dosljedno i na transparentan način. Informacije su dostupne zainteresovanim kandidatima pravovremeno, putem sajta Filozofskog fakulteta i na oglasnim tablama, a konkurs za upis se objavljuje i u dnevnom listu koji izlazi u Crnoj Gori. U konkursu za upis detaljno se navode rokovi i način prijavljivanja, uz precizan spisak dokumentacije koja je potrebna za prijavljivanje. Preliminarne rang liste objavljuju se na sajtu Filozofskog fakulteta uz informaciju studentima da, u slučaju uočenih nepravilnosti, imaju pravo prigovora u naznačenom roku Komisiji za upis Filozofskog fakulteta kao i Centralnoj upisnoj komisiji koja se formira na Univerzitetu Crne Gore. Nakon isteka roka previđenog za prigovore utvrđuje se konačna rang lista, koja se dostavlja Vijeću na uvid i donošenje odgovarajuće odluke za upis studenata. Usvojena lista objavljuje se na sajtu Filozofskog fakulteta i ističe u štampanoj verziji na oglasnoj tabli Filozofskog fakulteta.</p> <p>U toku prve sedmice predviđene za nastavu u akademskoj godini rukovodioci studijskih programa kao i drugo akademsko osoblje vrlo detaljno informišu novoupisane studente o svim aspektima koji njima mogu biti od značaja za studiranje, a koji se tiču ustanove, studijskog programa, studentske službe, informisanja putem sajta i oglasne table, biblioteke, potpisivanja ugovora o studiranju, dobijana potvrde o studiranju, pravilnika o studiranju, studentskih prava i obaveza, <i>Etičkog kodeksa Univerziteta</i>, te planova i predmetnih silabusa. (<a href="https://www.ucg.ac.me/ff">https://www.ucg.ac.me/ff</a>)</p> |
| <p><b>b.</b> Ustanova uspostavlja i procese i instrumente za prikupljanje, praćenje i reagovanje na informacije o napredovanju studenata kroz studije.</p> <p>Centar za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Univerziteta Crne Gore razvio je instrument pod nazivom <i>Standardi i indikatori za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta/samoevaluacija</i> (Prilog 3). Taj se instrument zasniva na ESG indikatorima, primjenjuje se svake godine na svim organizacionim jedinicama i pored ostalih standarda, propisuje samoprocjenu napredovanja</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>studenata u toku studija (Standard 3, stavke 3.2 i 3.3).</p> <p>Samoevaluacioni izvještaj Filozofskog fakulteta (Prilog 3) za studijski 2019/2020. godinu je prihvaćen od strane Upravnog odobra Univerziteta Crne Gore, a asamoevaluacioni izvjetaj za 2020/2021. dostavljen je Centru za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta na dalje postupanje (Prilog 3; popunjen izvještaj za studijsku 2020/2021. godinu). Samoevaluacioni izvještaj popunjava Komisija za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta na Filozofskom fakultetu.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <p><b>c.</b> Institucionalna praksa priznavanja je u skladu sa principima Lisabonske konvencije o priznavanju.</p> <p>Praksa priznavanja u skladu je sa principima Lisabonske konvencije, s tim što Filozofski fakultet vrši priznavanje isključivo u slučaju da lice zahtijeva priznavanje u cilju nastavka školovanja na nekom od programa koje realizuje Filozofski fakultet. Takođe, Filozofski fakultet daje rješenje o ekvivalenciji nivoa obrazovanja koji je stečen u inostranstvu.</p> <p>S obzirom na to da su sve diplome koje izrađuje Filozofski fakultet usklađene sa Crnogorskim okvirom kvalifikacija i Evropskim kvalifikacionim okvirom, obezbijedeno je poštovanje principa Lisabonske konvencije.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <p><b>d.</b> Saradnja sa drugim ustanovama, agencijama za obezbjeđenje kvaliteta i domaćim ENIC/NARIC centrom, u cilju osiguravanja dosljednog priznavanja u cijeloj zemlji.</p> <p>Filozofski fakultet u odgovarajućim situacijama ima uspostavljenu saradnju sa Ministarstvom prosvjete, nauke, kulture i sporta, posebno sa ENIC/NARIC direktoratom, kao i sa nacionalnom Agencijom za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <p><b>e.</b> Po završetku programa, studenti dobijaju dokumentaciju kojom se obrazlaže koje su kvalifikacije stekli, uključujući postignute ishode učenja i kontekst, nivo, sadržaj i status studija koje su pohađali i koje su uspješno završili.</p> <p>Studenti uz osnovne isprave, diplome i uvjerenja, dobijaju Dopunu diplome u kojoj se detaljno obrazlažu stečene kvalifikacije studenata, i svi gorenavedeni aspekti (Prilog 18 – Dopune diplomama za osnovne, master, doktorske i specijalističke studije).</p> <p>Nakon diplomiranja studentima se izrađuje Uvjerenje o diplomiranju, koje služi do izdavanja Diplome.</p> <p>Dopuna se radi isključivo uz Diplomom, na našem i engleskom jeziku.</p> <p>Napomena: Dopune diploma u formatu kakav se dodjeljuje diplomiranim kandidatima iz programa koji koristi studentska služba može biti štampana samo u situaciji kad postoje kandidati koji su taj program završili. Zbog toga su dopune diploma za integrisane akademske studije i za master studije dostavljene u drugačijem (radnom) formatu.</p> |

## STANDARD 5. NASTAVNO OSOBLJE

**Ustanove treba da osiguraju kompetentnost svog nastavnog osoblja. Treba da primjenjuju pravične i transparentne procese prilikom zapošljavanja i razvoja zaposlenih.**

### Smjernice:

Uloga predavača je od ključnog značaja za stvaranje kvalitetnog iskustva studiranja i omogućavanja sticanja znanja, kompetencija i vještina. Sve raznovrsnija studentska populacija i veća usredsređenost na ishode učenja zahtijeva učenje i nastavu usmjerene na studenta, pa se time i uloga nastavnika mijenja (vidjeti Standard 1.3).

### KRITERIJUMI

**a.** Ustanova uspostavlja i pridržava se jasnih, transparentnih i pravičnih procesa za zapošljavanje i uslova zapošljavanja koji prepoznaju značaj podučavanja.

Zapošljavanje akademskog osoblja (nastavnika i saradnika) na Filozofskom fakultetu realizuje se u skladu sa *Zakonom o visokom obrazovanju* (poglavlje Akademsko osoblje) i *Statutom Univerziteta Crne Gore*. Svako zaposlenje ostvaruje se prema transparentnoj proceduri koja je dostupna preko javnog konkursa. Izbor kandidata u akademska zvanja vrši se prema *Uslovima i kriterijumi za izbor u akademska zvanja* (Prilog 15), odnosno prema proceduri koja je detaljno razrađena *Statutom Univerziteta Crne Gore*. Svi referati za izbor u zvanje objavljuju se u Biltenu Univerziteta i dostupni su javnosti najmanje mjesec dana prije izbora kandidata na Vijeću i Senatu Univerziteta Crne Gore.

Saradnici se takođe zapošljavaju na osnovu javnog konkursa, a prilikom procjene adekvatnosti kandidata na radno mjesto saradnika, strogo i dosledno se poštuju uslovi definisani *Zakonom o visokom obrazovanju* i *Statutom Univerziteta Crne Gore*.

Značaj podučavanja, kao jedne od djelatnosti koju obavlja akademsko osoblje, prepoznat je *Uslovima i kriterijumi za izbor u akademska zvanja* (Prilog 15), u sklopu sekcije Pedagoška djelatnost.

**b.** Ustanova nudi i promoviše mogućnosti za profesionalni razvoj nastavnog osoblja.

Počevši od zvanja saradnika, akademsko osoblje Filozofskog fakulteta u obavezi je (propisano *Zakonom o visokom obrazovanju* i *Statutom Univerziteta Crne Gore*) da se profesionalno usavršava, kako bi tokom svake naredne evaluacije (ponovni izbor ili izbor u više zvanje) zadovoljilo propisane uslove.

Recimo, da bi kandidat bio izabran u zvanje vanrednog profesora potrebno je da tokom petogodišnjeg trajanja njegovog docentskog staža, ostvari napredak u trima oblastima vrednovanja: naučno-istraživačkoj, nastavnoj i stručnoj.

Pored toga periodično i kroz različite tekuće aktivnosti Filozofski fakultet organizuje

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| radionice, okrugle stolove i druge oblike rada koji su namijenjeni profesionalnom razvoju nastavnog osoblja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p><b>c.</b> Ustanova podstiče naučne aktivnosti radi jačanja veze između obrazovanja i istraživanja.</p> <p>S obzirom na činjenicu da je Filozofski fakultet prvenstveno ustanova koja obrazuje budući kadar iz domena nauka o obrazovanju, većina istraživanja koja akademsko osoblje obavlja u sklopu svojih redovnih aktivnosti, direktno sadrži preporuke za unapređenje nekog obrazovnog segmenta. Svi nastavnici i saradnici prema <i>Kolektivnom ugovoru za Univerzitet Crne Gore</i> (Prilog 19 – <i>Kolektivni ugovor za Univerzitet Crne Gore</i>) u obavezi su da 30% svog radnog vremena posvete istraživanju.</p> <p>Fakultet podstiče takva istraživanja, uvažavajući kriterijume i postupke za izbor u naučna i akademska znanja.</p>                                                                                                      |
| <p><b>d.</b> Ustanova podstiče inovacije u nastavnim metodama i korišćenje novih tehnologija.</p> <p>U skladu sa prethodno rečenim, na Filozofskom fakultetu realizuje se čitav niz metodičkih predmeta koji prirodno predstavljaju jezgro za razvoj i primjenu inovativnih nastavnih metoda.</p> <p>Pored toga, u nastavnim planovima na Filozofskom fakultetu postoji niz predmeta iz oblasti obrazovne tehnologije, čiji je primarni cilj upotreba digitalne tehnologije u obrazovanju.</p> <p>U svrhu realizacije nastave, vrši se nabavka odgovarajuće opreme iz sredstava Fakulteta i povremeno, preko projekata koji se realizuju. Svaki studijski program posjeduje barem jednu učionicu koja je kompletno opremljena potrebnom informatičkom opremom, a u većini ostalih učionica postoje uslovi barem za elektronsko prezentovanje sadržaja.</p> |

## STANDARD 6. RESURSI ZA UČENJE I PODRŠKA STUDENTIMA

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Ustanove treba da na odgovarajući način finansiraju aktivnosti učenja i nastave i da obezbijede adekvatne i lako dostupne resurse za učenje, kao i podršku studentima.</b></p> <p><b>Smjernice:</b></p> <p>U cilju pružanja optimalnog iskustva studiranja, ustanove obezbjeđuju niz resursa radi pružanja podrške u učenju. Ovi resursi su različiti, od fizičkih resursa, poput biblioteka, sredstava za učenje i informatičke infrastrukture, do ljudske podrške u vidu mentora i drugih savjetnika. Uloga službi za pružanje podrške od naročitog je značaja kod omogućavanja mobilnosti studenata u okviru jednog ili više sistema visokog obrazovanja.</p> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

| KRITERIJUMI                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>a.</b> Ustanova obezbjeđuje niz resursa radi pružanja podrške u učenju.</p> <p>Filozofski fakultet raspolaže sa:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a) Bibliotekom koja broji 132.000 knjiga (i oko 1000 naslova serijskih publikacija). Osoblje biblioteke obučeno je za elektronsko bibliotekarstvo kao i za bibliotečke razmjene.</li> <li>b) Čitaonicom sa kapacitetom od 78 individualnih mjesta za učenje.</li> <li>c) Internet salom sa 12 računara.</li> <li>d) Tri kompletno opremljene računarske laboratorije (kabineti informatike).</li> <li>e) Internet konekcijom koja pokriva prostor Fakulteta.</li> <li>f) Fiskulturnom salom namijenjenom odgovarajućim nastavnim predmetima.</li> </ul> <p>Svaki od pomenutih resursa ima angažovano osoblje koje je u funkciji podrške i pomoći studentima.</p> <p>Svi resursi periodično se, u skladu sa potrebama studijskih programa, obnavljaju i inoviraju.</p> <p>Svim studentima koji koriste programe dolazne mobilnosti dodjeljuje se mentor na osnovu Ugovora o učenju. Kad je riječ o mentorisanju ostalim, redovnim studentima, ono je regulisano pravilima studiranja na odgovarajućem nivou studija (Prilozi 11, 12, 13, 14).</p> |
| <p><b>b.</b> Ustanova uzima u obzir potrebe raznovrsne studentske populacije, te prelazak na učenje usmjereno na studenta i fleksibilne modele učenja i nastave, prilikom raspodjele, planiranja i obezbjeđivanja resursa za učenje i pružanje podrške studentima.</p> <p>Uzevši u obzir prethodno navedene resurse, vidno je da ustanova planira i omogućuje raznovrsnost nastavnih metoda i metoda učenja.</p> <p>Studentima su na raspolaganju kako štampani tako i digitalni izvori znanja, koje oni koriste individualno ili u malim grupama. Recimo, tokom izrade seminarskih radova studentima su u zgradi fakulteta dostupni svi izvori i literatura, kao i prostor i sredstva na osnovu kojih mogu izvršavati preuzete obaveze.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <p><b>c.</b> Kroz unutrašnje obezbjeđenje kvaliteta osigurava se da svi resursi budu primjereni svrsi, dostupni, te da studenti budu informisani o uslugama koje su im na raspolaganju.</p> <p>O svim dostupnim resursima, studenti se informišu tokom prve sedmice nastave od strane rukovodilaca studijskih programa, a detaljnije informacije i specifični podaci o raspoloživim resursima dobijaju se od predmetnih nastavnika i saradnika.</p> <p>Tokom procesa licenciranja jedna od stavki koje se navode i vrednuju, jesu kvantitet i kvalitet dostupnih resursa za učenje.</p> <p>Osim toga, rukovodioci studijskih programa kao i ostalo akademsko osoblje u skladu sa aktuelnim potrebama predlaže nabavku nove literature i ostalih resursa, što uprava fakulteta</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>realizuje u skladu sa mogućnostima.</p> <p>Zgrada Filozofskog fakulteta rekonstruisana je u smjeru uklanjanja arhitektonskih barijera za nesmetano kretanje i funkcionisanje lica sa invaliditetom.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p><b>d.</b> Administrativno osoblje i osoblje za pružanje usluga podrške je kvalifikovano i ima mogućnosti za razvoj svojih kompetencija.</p> <p>Administrativno osoblje i osoblje zaposleno u biblioteci i čitaonici, posjeduje položene odgovarajuće bibliotekarske ispite, što znači da su kvalifikovani za pružanje tih i takvih usluga.</p> <p>Uopšte uzevši, administrativno i ostalo osoblje posjeduje kvalifikacije usklađene sa <i>Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Filozofskom fakultetu</i> (Prilog 20 – <i>Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na Filozofskom fakultetu</i>).</p> |

## STANDARD 7. UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Ustanove treba da osiguraju prikupljanje, analiziranje i korišćenje relevantnih informacija, u cilju efikasnog upravljanja programima i drugim aktivnostima.</b></p> <p><b>Smjernice:</b></p> <p>Pouzdana podaci su ključni za donošenje utemeljenih odluka da bi se znalo šta dobro funkcioniše a šta zahtijeva dodatnu pažnju. Efikasni procesi za prikupljanje i analizu informacija o studijskim programima i druge aktivnosti doprinose sistemu unutrašnjeg obezbjeđenja kvaliteta.</p>                                                                                                                                                                                                                                          |
| <p><b>KRITERIJUMI</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <p><b>a.</b> Ustanova obezbjeđuje informacije o ključnim indikatorima uspješnosti.</p> <p>Filozofski fakultet obezbjeđuje informacije o ključnim indikatorima uspješnosti kroz proceduru samoevaluacije, uvedenu kroz aktivnosti Centra za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta Univerziteta Crne Gore, koje se na fakultetu realizuju u okviru aktivnosti Komisije za obezbjeđenje i napređenje kvaliteta Filozofskog fakulteta.</p> <p>U izvještaju se (Prilog 3) prikupljaju, obrađuju i detaljno analiziraju standardi: 1. unapređenje kulture kvaliteta i akademskog integriteta, 2. nastava, 3. studenti, 4. ljudski resursi, 5. naučno-istraživačka i umjetnička djelatnost, 6. saradnja i mobilnost i 7. upravljanje resursima.</p> |
| <p><b>b.</b> Ustanova obezbjeđuje informacije o profilu studentske populacije.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Prethodno pomenuti izvještaj o samoevaluaciji, kad je riječ o studentima, podrazumijeva prikupljanje informacija o: brojčanoj strukturi upisanih studenata u značenju odnosa broja prijavljenih i primljenih prema konkursom traženom broju; procentu prijavljenih i primljenih kandidata u odnosu na zahtjeve tržišta rada; procentu primljenih kandidata iz Crne Gore, regiona i inostranstva; uspjehu kandidata iz prethodnog školovanja (Prilog 3).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p><b>c.</b> Ustanova obezbjeđuje informacije o napredovanju studenata kroz studije, stopi uspjehnosti i napuštanja studija.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p>U istom izvještaju (Prilog 3) vrši se i prikupljanje podataka o: ukupnoj prosječnoj prolaznosti na ispitima u studijskoj godini; procentu studenata koji nastavljaju studije nakon prve godine; procentu prelaska studenata na drugi studijski program; prosječnoj ocjeni studenata; procentu studenata koji su diplomirali u zakonom predviđenom roku; prosječnoj dužini studiranja; procentu studenata koji su ostvarili mobilnost; procentu studenata koji su obavili praksu te broju vannastavnih aktivnosti studenata.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>d.</b> Ustanova obezbjeđuje informacije o zadovoljstvu studenata studijskim programima.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <p>Filozofski fakultet svake godine realizuje anketiranje studenata, propisano <i>Zakonom o visokom obrazovanju Crne Gore</i>, a koje se odnosi na zadovoljstvo studenata realizacijom i organizacijom studijskih programa. Anketa se realizuje u elektronskom formatu, pri čemu je putem kodova obezbijedena anonimnost anketiranih studenata. Ukupni rezultati ankete odnosno finalni izvještaj o anketiranju detaljno se analizira na Vijeću Filozofskog Fakulteta i svi članovi akademske zajednice upoznati su sa tim izvještajem. Ocjene pojedinih nastavnika priključuju se njihovoj dokumentaciji prilikom izbora u akademsko zvanje i sastavni su dio referata. Na osnovu njih, vrednuje se dio pedagoške djelatnosti kandidata.</p> <p>U slučaju da su pojedini nastavnici ili saradnici ocijenjeni ocjenama nižim od 4, Sistem nastavne i kadrovske evidencije Univerziteta Crne Gore (u kojem se inače vrši anketiranje i obrada rezultata ankete), automatski šalje poruku na predmetni list nastavnika odnosno saradnika o obavezama iz <i>Odluke Senata</i> (od 2.6.2011. godine). Obaveze se tiču nužnih reakcija u odnosu na dobijene rezultate po studentskoj anketi. Uvid u pomenute podatke imaju pojedini nastavnici i saradnici, te članovi uprave Filozofskog fakulteta i Univerziteta, koji preduzimaju odgovarajuće aktivnosti ka izvršenju naznačenih obaveza.</p> |
| <p><b>e.</b> Ustanova obezbjeđuje informacije o dostupnim resursima za učenje i podršku studentima.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <p>U okviru izvještaja o samoevaluaciji, Filozofski fakultet analizira pitanja resursa za učenje i podršku studentima.</p> <p>Takođe sve informacije o dostupnim resursima za učenje i podršku učenju detaljno i precizno su dostupne na sajtu Filozofskog fakulteta.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <p><b>f.</b> Ustanova obezbjeđuje informacije o karijernim putanjama svršenih studenata.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

Izvještaj o samoevaluaciji obuhvata podatke o: procentu studenata koji su se zaposlili u struci nakon diplomiranja; procentu nezaposlenih iz evidencije na birou rada i broju alumnista sa kojima jedinica ima saradnju (Prilog 3).

Kad je riječ o alumnistima, Filozofski fakultet nije ostvario značajniju saradnju, što posmatramo kao zadatak za naredni period rada. Osim toga, podaci o karijernim putanjama svršenih studenata nijesu dovoljno precizni, jer studenti činom diplomiranja uglavnom završavaju saradnju sa Filozofskim fakultetom.

U aktuelnim uslovima, podatke o nezaposlenosti, ali i o zapošljavanju svršenih studenata dobijamo od biroa rada. Međutim, nazivi kvalifikacija pod kojima se kandidati nalaze na evidenciji biroa izrazito su raznovrsni a neki od njih nekompatibilni sa onim nazivima kakve Filozofski fakultet upotrebljava u svojim diplomama. Jasno je da su neki od tih kandidata završili studije van Filozofskog fakulteta i van Crne Gore, tako da, uzevši sve to u obzir, smatramo da ne raspolažemo preciznim podacima o našim svršenim studentima.

Kad je riječ o onima koji su uspjeli da dođu do zaposlenja, u najvećem broju slučajeva riječ je o radnom angažovanju u ustanovama obrazovnog sistema.

Ipak, smatramo da bi trebalo razviti procedure za obezbjeđivanje preciznijih podataka o karijernim putanjama svršenih studenata.

## **STANDARD 8. INFORMISANJE JAVNOSTI**

**Ustanove treba da objavljuju informacije o svojim aktivnostima i programima koje realizuju, koje su jasne, tačne, objektivne, aktuelne i lako dostupne.**

### **Smjernice:**

Informacije o aktivnostima ustanove korisne su za buduće i sadašnje studente, kao i za svršene studente, druge zainteresovane strane i javnost.

### **KRITERIJUMI**

- a.** Ustanova pruža informacije o svojim aktivnostima i programima koje nudi, kao i kriterijumima za upis, planiranim ishodima učenja tih programa, kvalifikacijama koje dodjeljuje, procedurama za izvođenje nastave, učenje i provjeru znanja koji se koristi, stopama prolaznosti i prilikama za učenje koje su na raspolaganju njihovim studentima, kao i informacije o zapošljavanju diplomaca.

Filozofski fakultet ima svoju stranicu na sajtu integrisanog Univerziteta Crne Gore (<https://www.ucg.ac.me/ff>). Na toj stranici pružene su kako opšte informacije o programima, predmetima, osoblju i drugim relevantnim pitanjima, tako i aktuelne informacije, obavještenja

i vijesti koje se tiču praktično svih dnevnih i periodičnih aktivnosti na Fakultetu. Informacije na sajtu se detaljno ažuriraju i veoma su dobro sistematizovane. Tako, recimo, studenti osnovnih studija određenog studijskog programa sve specifične informacije za taj program mogu pronaći na podstranici namijenjenoj njima. Tako je i za ostale nivoe studiranja. Pored toga, informisanje studenata vrši se i putem oglasnih tabli na fakultetu, kao i preko informatora koje Univerzitet priprema za buduće kandidate.

S obzirom na to da u posljednje dvije godine Fakultet funkcioniše u značajnoj mjeri u formatu kombinovane nastave (kombinuje se direktna i onlajn nastava), razvijen je sistem komunikacije i preko društvenih mreža. Postoji student predstavnik koji vodi Facebook stranicu Filozofskog fakulteta za studente (<https://sr-rs.facebook.com/FFFNiksic/>), i na toj stranici pravovremeno se objavljuju sve relevantne informacije. Taj student je u konstantnoj komunikaciji sa prodekanom za nastavu, a po potrebi i sa ostalim nastavnicima i saradnicima. Rukovodioci studijskih programa takođe postavljaju informacije relevantne za pojedine programe.

#### **STANDARD 9. KONTINUIRANO PRAĆENJE I PERIODIČNO REVIDIRANJE PROGRAMA**

**Ustanove treba da prate i periodično revidiraju svoje programe kako bi osigurale postizanje ciljeva koji su pred njih postavljeni i odgovorile na potrebe studenata i društva. Revidiranje treba da bude usmjereno na kontinuirano poboljšanje programa. O aktivnostima koje se planiraju ili preduzimaju kao rezultat tih aktivnosti potrebno je obavijestiti sve aktere na koje se one odnose.**

##### **Smjernice:**

Cilj redovnog praćenja, provjere i revidiranja studijskih programa je da se osigura njihova adekvatna realizacija i da se stvori efikasno okruženje za učenje i podršku studentima.

##### **KRITERIJUMI**

**a.** Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju sadržaj programa u svjetlu najnovijih istraživanja u datoj disciplini, čime se osigurava savremenost programa.

Filozofski fakultet počevši od studijske 2006/2007. godine, kada je realizovana prva akreditacija ustanove, u periodu od najmanje pet godina vrši sistematske i detaljne analize i preglede svih studijskih programa na svim nivoima studija. Pomenuti petogodišnji period tiče se trajanja akreditacionog ciklusa i formalno je prepoznat u *Zakonu o visokom obrazovanju*. Posljednja akreditacija svih studijskih programa Filozofskog fakulteta realizovana je 2017. godine, i tada je, saglasno *Zakonu o visokom obrazovanju*, došlo do promjene modela studija, pa je umjesto dotadašnjeg dominantnog modela 3+1+1+3 (osnovne, specijalističke, magistarske i doktorske studije) ili 4+0+1+3 (osnovne, magistarske i doktorske studije) uveden novi model 3+2+3 (osnovne, master i doktorske studije), ili 5+0+3 (integrisane akademske

studije i doktorske studije).

Prilikom akreditacije došlo je do promjena u nastavnom planu i silabusima svih studijskih programa na svim nivoima studija, koje su bile motivisane: 1. upoređivanjem sa najmanje dva analogna studijska programa koji se izučavaju na reprezentativnim univerzitetima, 2. samoevaluacijom studijskih programa (realizovanom putem SWOT analize i drugih postupaka) koju su realizovali kolegiji studijskih programa, studenti i administrativno osoblje, 3. istaknutim mišljenjem studenata o pojedinim nastavnim planovima i silabusima i 4. dostignućima u konkretnim oblastima nastave i nauke.

Nakon posljednje akreditacije, na proljeće 2020. godine, izvršena je revizija u obimu od 30ECTS kredita, koliko je i dozvoljeno *Zakonom o visokom obrazovanju* za promjene između dvije akreditacije.

**b. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju promjenjive potrebe društva.**

Svi programi i njihovi silabusi kontinuirano se usklađuju sa potrebama društva tokom akreditacije, ali i između dva akreditaciona procesa.

Potrebe društva često su jasno vidljive i kroz projektne i partnerske aktivnosti koje Filozofski fakultet realizuje i one se permanentno sprovode i povremeno uključuju kao faktor revizije nastavnih planova i silabusa. Na primjer, akademski integritet postao je u posljednjih nekoliko godina veoma aktuelna tema u akademskoj i široj javnosti, između ostalog i posredstvom nekoliko projekata (projekat Savjeta Evrope i Evropske komisije – Horizontalna aktivnost za Zapadni Balkan i Tursku, 2017-2019 – *Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju*). Ta tema postala je jedna od najvažnijih kroz različite nastavne i vannastavne aktivnosti.

Takođe, u Crnoj Gori realizovan je do decembra 2021. godine IPA 2 projekat – *Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistema Crne Gore*. Taj projekat namijenjen je uključenju sistema od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje u različite predmete na svim obrazovnim nivoima, i predstavlja reakciju na savremene potrebe građana u visoko promjenjivim uslovima života i rada. Na Filozofskom fakultetu kreiran je silabus koji se tiče te oblasti, koji je uključen u nastavne planove Studijskog programa za sociologiju i Studijskog programa za obrazovanje učitelja kao izborni predmet – *Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje*.

Potrebe društva akcentovane su u prethodnim godinama i kroz prepoznavanje principa inkluzivnosti na svim nivoima studija, što kroz poštovanje tog principa u praksi fakulteta, tako i kroz pripremu budućih nastavnika za njegovo poštovanje u nastavnoj praksi predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola.

**c. Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju opterećenje studenata, njihovo napredovanje kroz studije i završetak studija.**

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Posljednja revizija planova i silabusa koja je realizovano 2020. godine, u najvećoj je mjeri bila motivisana pitanjem opterećenja studenata, tj. njihovim racionalnijim opterećenjem kroz godine i nivoe studija.</p> <p>Između ostalog, svi studijski programi master nivoa su u toj iteraciji razdvojili prethodni veliki blok pod nazivom Master rad, koji je nosio 30 ECTS kredita, na dva manja segmenta, od kojih jedna nosi 10 ECTS kredita i tiče se prijave master rada, a preostali dio od 20 ECTS kredita odnosi se na izradu, ocjenu i odbranu master rada. Takva promjena, pored finansijskih olakšica za studente, bila je u funkciji njihovog preciznijeg vođenja kroz proces od izbora teme do odbrane master rada, to jest, u funkciji manjeg opterećenja.</p> <p>Osim toga, iz akreditacije u akreditaciju, na Filozofskom fakultetu može se zapaziti smanjenje broja predmeta po godinama studija, takođe u funkciji smanjenja opterećenja studenata.</p>                                                                       |
| <p><b>d.</b> Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju efikasnost procedura za provjeru znanja studenata.</p> <p>Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuje mogućnosti promjene svih elemenata silabusa pa time posljedično i elemenata nastave (pripremanje, planiranje, realizacija i vrednovanje). U tom smislu procedure za provjeru znanja studenata, sadržane u silabusima za pojedine predmete u rubrici pod nazivom <i>Oblici provjere znanja i ocjenjivanja</i>, sastavni su dio i premet kontinuiranog usaglašavanja na Filozofskom fakultetu. Nakon uvođenja ishoda učenja u silabuse, oblici provjere znanja revidirani su kako bi odgovarali na zahtjeva postavljene ishodima učenja.</p> <p>Sve procedure za provjeru znanja studenata detaljno se prezentuju na prvom času u semestru, kada se precizira i vrijeme tekućih provjera (kolokvijumi i testovi). Termin završnih i popravnih ispita utvrđuju se u dogovoru sa studentima i dostupni su javno barem 15 dana prije početka ispitnih rokova.</p> |
| <p><b>e.</b> Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju studentska očekivanja, potrebe i zadovoljstva programom.</p> <p>Filozofski fakultet prati i revidira programe po osnovi studentskog anketiranja i druge individualne ili grupne reakcije koju studenti saopštavaju predmetnim profesorima, rukovodiocima i prodekanima za nastavu.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <p><b>f.</b> Kontinuirano praćenje i periodično revidiranje uključuju okruženje za učenje i službe za pružanje podrške, te njihovu primjerenost svrsi programa.</p> <p>U standardnim okolnostima, okruženje za učenje sve više se prilagođava savremenim dostignućima u tehnici i tehnologiji, pa se učionice i ostale prostorije na Filozofskom fakultetu u skladu sa mogućnostima opremaju. To opremanje sa jedne strane usmjereno je na dostupnost savremene tehnike i tehnologije, a sa druge strane, vodi se računa i o tome da u nastavi bude moguća realizacija nekih oblika rada koji potencijalno nose veću aktivnost studenata. Ovdje se prije svega misli na rad u malim grupama pa je, recimo, posljednja</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>novoopremljena učionica (336) u cijelosti funkcionalna za učenje u savremenom ambijentu.</p> <p>Pored toga, sve učionice u osnovi su opremljene primjereno svrsi programa. Na primjer, računarska učionica na SP geografiji prije svega je namijenjena izučavanju GIS-a, što podrazumijeva da svi kompjuteri imaju instalirane odgovarajuće programe. Učionice na Studijskom programu za predškolsko vaspitanje, opremljene su, između ostalog, Montessori materijalom.</p> <p>Okruženje za učenje najčešće se unapređuje preko opreme dobijene sa brojnih projekata koje realizuju nastavnici i saradnici Filozofskog fakulteta. Kontinuirano se, u skladu sa raspoloživim sredstvima, obezbjeđuju i pojedini materijali i oprema iz sredstava fakulteta.</p> |
| <p><b>g.</b> Programi se redovno pregledaju i revidiraju, u šta su uključeni studenti i druge zainteresovane strane.</p> <p>Predstavnici studenata i administrativnog osoblja članovi su svih komisija (Komisija za obezbjeđenje i unapređenje sistema kvaliteta Filozofskog fakulteta) i svih tijela (Vijeće Filozofskog fakulteta, Senat Univerziteta Crne Gore) koja su nadležna za izradu, predgled i reviziju nastavnih planova i silabusa. Recimo, u Vijeću Filozofskog fakulteta, svaki studijski program ima po jednog studentskog predstavnika.</p> <p>Prema tome, redovne procedure pregleda i revizije programa uključuju studente i administrativno osoblje.</p>                                                                                      |
| <p><b>h.</b> Prikupljene informacije se analiziraju, a program se prilagođava kako bi se osigurala njegova savremenost.</p> <p>Informacije se prikupljaju svake godine u cilju samoevaluacije Filozofskog fakulteta. Samoevaluacioni izvještaj (Prilog 3) koji usvoji Upravni odbor Univerziteta Crne Gore, koristi se kao polazna tačka za dalji rad i za narednu samoevaluaciju. Svaki studijski program osavremenjuje se, ali u domenu koji omogućava Zakon o visokom obrazovanju i Statut Univerziteta Crne Gore.</p>                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>i.</b> Objavljuju se revidirane specifikacije programa.</p> <p>Sve promjene u nastavnom planu i programima čine se dostupnim putem sajta Univerziteta Crne Gore i Filozofskog fakulteta, a podršku u reviziji daje Centar informacionog sistema Univerziteta Crne Gore.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

#### **STANDARD 10. CIKLIČNO EKSTERNO OBEZBJEĐENJE KVALITETA**

|                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Ustanove treba da periodično vrše proces eksternog obezbjeđenja kvaliteta u skladu sa ESG standardima.</b></p> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Smjernice:**

Eksterno obezbjeđenje kvaliteta u svojim različitim oblicima može potvrditi efikasnost unutrašnjeg obezbjeđenja kvaliteta ustanove, i može služiti kao katalizator poboljšanja i ponuditi ustanovi nove perspektive. Njime se, takođe, obezbjeđuju informacije kako bi se i ustanova i javnost uvjerile u kvalitet aktivnosti ustanove.

**KRITERIJUMI**

- a.** Ustanova vodi računa da se napredak koji je postignut od posljednje aktivnosti u oblasti obezbjeđenja kvaliteta uzima u obzir prilikom priprema za sljedeću.

Posljednja spoljašnja evaluacija Univerziteta i Filozofskog fakulteta realizovana je od strane EUA i prezentovana je kroz IEP izvještaj <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/6/objava/49689-follow-up-evaluacioni-izvjestaj>), prema ESG indikatorima. Pitanja na koja je taj Izvještaj ukazao, a na kojima je rađeno u prethodnom periodu, prvenstveno se tiču kulture kvaliteta, što je detaljno opisano u ovom Izvještaju za Standard 1. Osim toga, nastava i učenje bili su predmet IEP Izvještaja iz 2018. godine, a reakcije Fakulteta na većinu procjena i neke preporuke iz tog Izvještaja opisane su u ovom dokumentu kod Standarda 2.

- b.** Ustanova učestvuje u cikličnim postupcima eksternog obezbjeđenja kvaliteta koji u obzir uzimaju, gdje je to relevantno, uslove iz zakonodavnog okvira u kojem funkcionišu.

Filozofski fakultet kao organizaciona jedinica Univerziteta Crne Gore apsolutno je u obavezi da poštuje sve segmente *Zakona o visokom obrazovanju*, što znači da u petogodišnjem intervalu, svi studijski programi na svim nivoima studija postaju predmet eksterne evaluacije putem akreditacionog ili reakreditacionog procesa.

Prva akreditacija svih programa Filozofskog fakulteta urađena je 2006/2007. godine, prema tadašnjem *Zakonu o visokom obrazovanju*, a po modelu 3+1+1+3, ili, izuzetno, 4+0+1+3. Uslijedila je reakreditacija 2011/2012. godine, po istom modelu. Analize koje je uprava Univerziteta realizovala 2015. godine (objavljena publikacija *Analiza stanja i strateška opredjeljenja na Univerzitetu Crne Gore*), pokazale su da je model u kome postoje specijalističke studije neprepoznat u Evropskom prostoru visokog obrazovanja, te je jedno od strateških opredjeljenja bila transformacija na model 3+2+3 studiranja. *Zakon o visokom obrazovanju* iz 2017. godine validirao je model 3+2+3, uz izuzetke regulisanih profesija (na Filozofskom fakultetu, za Studijski program za obrazovanje učitelja), za koje je identifikovan model 5+0+3 – integrisane akademske studije. Akreditacija iz 2017. godine zasnovana je na tom modelu studija.

S obzirom na to da je i dalje važeći *Zakon o visokom obrazovanju* iz 2017. godine, a imajući na umu da još uvijek nema svršenih studenata master studija, prema čijem bi postignuću mogla biti urađena procjena kvaliteta novog modela, računamo da je reakreditacija modela iz 2017. godine cjelishodno rješenje.

